

DASAR WARGA EMAS NEGARA

PENGENALAN

Penuaan penduduk adalah fenomena abad ke 21. Penuaan penduduk adalah realiti yang tidak dapat dinafikan. Impaknya terhadap negara bergantung kepada sejauh mana negara bersedia untuk menghadapinya.

2. Penuaan penduduk berlaku apabila peratusan penduduk warga emas berumur 60 tahun dan ke atas mencecah 15% daripada jumlah penduduk. Penuaan penduduk menyentuh setiap aspek hidup individu, masyarakat dan negara. Situasi kehidupan di peringkat tua bergantung kepada perjalanan dan perancangan hidup di peringkat awal lagi.

3. Penuaan penduduk merupakan fenomena yang belum pernah dialami oleh tamadun manusia. Oleh itu beberapa persidangan di peringkat antarabangsa telah memberi fokus kepada isu berkaitan dengan penuaan penduduk dunia. Persidangan tersebut telah menghasilkan beberapa dokumen yang digunakan oleh Kerajaan untuk merancang dan merencanakan program mengenai isu penuaan penduduk. Dokumen-dokumen tersebut adalah:

- (i) *Vienna International Plan of Action, 1982;*
- (ii) *Principles for Older Persons, 1991;*

- (iii) *International Conference on Population and Development, 1994;*
- (iv) *The Copenhagen Declaration on Social Development, 1995;*
- (v) *Agenda for Action on Social Development in the ESCAP Region, revised 1997;*
- (vi) *Macao Declaration and Plan of Action on Ageing for Asia and the Pacific, 1999;*
- (vii) *Shanghai Implementation Strategy, 1999;*
- (viii) *Millennium Development Goals, 2000;*
- (ix) *Madrid International Plan of Action on Ageing (MIPAA), 2002;*
- (x) *WHO Active Ageing Framework, 2002;* dan
- (xi) *United Nations Guide to the National Implementation of the Madrid International Plan of Action on Ageing, 2008.*

4. Pada peringkat nasional, dokumen dan dasar yang dirujuk dalam penilaian semula Dasar Warga Tua Negara adalah:

- (i) Perlembagaan Persekutuan;
- (ii) Dasar Kebajikan Masyarakat Negara, 1990;

- (iii) Dasar Pembangunan Nasional, 1991;
- (iv) Dasar Sosial Negara, 2003;
- (v) Dasar Kesihatan Warga Emas, 2008; dan
- (vi) Wawasan 2020 serta Rancangan Pembangunan Lima Tahun Malaysia.

5. Malaysia sebagai negara membangun akan merasai penuaan penduduk dalam masa terdekat. Kelajuan Malaysia mencapai status negara tua adalah lebih pesat berbanding negara maju. Ini adalah kerana transisi demografi kedua yang dialami berlaku dalam konteks perkembangan teknologi perubatan yang canggih. Warga emas di Malaysia akan berganda daripada 7% kepada 14% dalam masa 28 tahun sahaja berbanding negara Sweden yang telah mengambil masa selama 112 tahun untuk perubahan yang sama (Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB), 2007). Sehubungan itu, Malaysia tidak mampu berlengah untuk menangani isu-isu berkaitan penuaan penduduk.

6. Mengikut unjuran PBB (2009), Malaysia akan mencapai status negara tua pada tahun 2030 apabila penduduk berumur 60 tahun dan ke atas mencapai 15% daripada jumlah penduduk. Ini bermakna Malaysia akan menjadi negara tua menjelang Rancangan Malaysia ke-14. Menyedari hakikat ini, Kerajaan telah mengambil langkah persediaan awal untuk menangani isu penuaan penduduk dengan penggubalan Dasar Warga Tua Negara pada tahun 1995.

TAKRIFAN

Warga Emas

7. Merujuk kepada individu yang berumur 60 tahun dan ke atas seperti yang diterima pakai dalam *United Nations World Assembly on Ageing* di Vienna (PBB, 1982) dan dalam kalangan negara-negara ASEAN.

Penuaan Sihat

8. Penuaan sihat merujuk kepada usaha ke arah gaya hidup sihat dan membentuk sistem kesihatan yang lebih baik serta mewujudkan persekitaran dan komuniti yang mengutamakan kesihatan.

Penuaan Positif

9. Penuaan positif merujuk kepada pegangan kepercayaan dan nilai positif yang menjadi tunjang kehidupan dan jati diri warga emas sebagai panduan dalam kehidupan serta sikap dan pandangan positif terhadap penuaan.

Penuaan Aktif

10. Penuaan aktif merujuk kepada proses mengoptimumkan peluang dan penglibatan warga emas dalam keluarga dan masyarakat ke arah mendayaupayakan warga emas untuk meningkatkan kesejahteraan hidup. Aspek ini merangkumi kuantiti, kualiti dan skop jaringan sosial, peranan timbal balik dan hubungan antara generasi yang wujud sepanjang hayat.

Penuaan Produktif

11. Penuaan produktif merujuk kepada kapasiti penglibatan warga emas untuk menyumbang dalam bentuk aktiviti kerja bergaji atau sukarela yang dapat memberi makna dan kepuasan.

Penuaan Menyokong

12. Penuaan menyokong merujuk kepada persekitaran dalaman dan luaran yang mesra warga emas bagi membolehkan warga emas berfungsi dengan baik. Persekitaran yang membolehkan dan membantu dapat mengurangkan ketidakupayaan yang dialami individu dan akan menggalakkan penglibatan warga emas dalam masyarakat. Aspek ini juga mengambil kira penggunaan teknologi bagi membantu warga emas hidup berdikari.

Kesejahteraan

13. Kesejahteraan dalam konteks dasar ini merangkumi 5 dimensi utama iaitu dimensi kesihatan (penuaan sihat), sosial (penuaan aktif), ekonomi (penuaan produktif), kerohanian (penuaan positif) dan persekitaran (penuaan menyokong). Warga emas akan hidup dengan sejahtera apabila dapat menikmati keseimbangan dalam kelima-lima dimensi ini.

FALSAFAH DASAR

14. Dasar Warga Emas Negara mengiktiraf warga emas sebagai warganegara yang terdiri daripada pelbagai latar belakang dan pengalaman, mempunyai hak untuk menikmati kehidupan sejahtera,

dihormati dan boleh terus menyumbang kepada pembangunan negara.

NILAI DASAR

15. Dasar ini masih mengguna pakai nilai-nilai murni yang disenaraikan dalam Pelan Tindakan Dasar Warga Tua Negara (1998) iaitu:

- (i) baik hati;
- (ii) berdikari;
- (iii) berhemah tinggi;
- (iv) hormat;
- (v) kasih sayang;
- (vi) keadilan;
- (vii) kebebasan;
- (viii) keberanian;
- (ix) kebersihan fizikal dan mental;
- (x) kejujuran;
- (xi) kerajinan;
- (xii) kerjasama;
- (xiii) kesederhanaan;
- (xiv) kesyukuran;

- (xv) rasional; dan
- (xvi) semangat bermasyarakat.

PERNYATAAN DASAR

16. Dasar Warga Emas Negara merupakan komitmen Kerajaan untuk mewujudkan warga emas yang berdikari, bermartabat diri dan dihormati dengan mengoptimumkan potensi diri melalui penuaan sihat, positif, aktif, produktif dan menyokong untuk meningkatkan kesejahteraan hidup dalam pembangunan negara.

PRINSIP DASAR

17. Prinsip yang diguna pakai dalam menggubal dasar ini adalah seperti berikut:

- (i) menggunakan pendekatan perkembangan sepanjang hayat;
- (ii) mengiktiraf hak untuk mendapat keperluan asas yang berkualiti;
- (iii) mengutamakan kesaksamaan peluang untuk mengakses pelbagai sumber;
- (iv) meningkatkan martabat diri dan berdikari;
- (v) mengeratkan hubungan antara generasi;
- (vi) meningkatkan penyertaan dan penglibatan; dan

- (vii) mengukuhkan kerjasama dan perkongsian tanggungjawab.

Prinsip ini diadaptasi daripada prinsip PBB ke atas warga emas dan *Madrid International Plan of Action on Ageing* (MIPAA).

MATLAMAT DASAR

18. Mendayaupayakan individu, keluarga dan masyarakat dengan menyediakan perkhidmatan mesra warga emas yang cekap dan berkesan serta membangunkan persekitaran yang membolehkan dan membantu supaya warga emas hidup sejahtera.

OBJEKTIF DASAR

19. Objektif dasar adalah untuk:
- (i) membangunkan masyarakat prihatin terhadap fenomena penuaan dan mendayaupayakan masyarakat bagi menghadapi hari tua;
 - (ii) memudahkan akses pembelajaran sepanjang hayat dalam kalangan warga emas, keluarga dan masyarakat;
 - (iii) menjamin warga emas hidup selamat dan dilindungi;
 - (iv) membentuk sistem penyampaian perkhidmatan warga emas yang berkesan dan bersepadu;

- (v) meningkatkan penglibatan warga emas dalam masyarakat pelbagai umur; dan
- (vi) menggalakkan penggunaan hasil penyelidikan sebagai asas dalam perancangan, pemantauan dan penilaian program warga emas.

STRATEGI

20. Sebanyak 6 strategi dibentuk sebagai pendekatan untuk mencapai objektif dasar seperti berikut:

Promosi dan Advokasi

21. Strategi ini memberi tumpuan kepada usaha berterusan untuk memupuk kesedaran mengenai isu dan cabaran penuaan dalam kalangan semua lapisan masyarakat. Promosi mengenai penuaan perlu dilaksanakan untuk meningkatkan sensitiviti dan keprihatinan orang ramai supaya melihat penuaan sebagai proses kumulatif yang berlaku sepanjang hayat.

22. Warga emas perlu dipromosi sebagai aset negara yang boleh terus menyumbang kepada pembangunan negara. Aktiviti promosi juga merangkumi pembangunan keupayaan (*capacity building*) melalui latihan dan kemahiran mengenai warga emas dalam kalangan pelaksana dasar serta pembekal perkhidmatan. Pelaksana dasar perlu lebih proaktif manakala pembekal perkhidmatan pula perlu sedar tentang kesan penuaan pada komuniti setempat. Selain itu, advokasi untuk mengenengahkan isu dan cabaran yang dihadapi oleh warga

emas masa kini dan akan datang perlu dilaksanakan melalui gabungan golongan pakar dan kumpulan sokongan.

Pembelajaran Sepanjang Hayat

23. Strategi ini memberi peluang kepada setiap generasi terutamanya warga emas untuk melengkapkan dan meningkatkan potensi diri dengan ilmu pengetahuan serta kemahiran untuk hidup secara aktif dan produktif dalam keluarga dan masyarakat. Strategi ini memfokuskan kepada pelaburan modal insan yang memberi tumpuan kepada persediaan awal dan tindakan pencegahan serta usaha untuk mengukuhkan hubungan kekeluargaan masyarakat bagi meningkatkan kesejahteraan warga emas masa kini dan masa hadapan.

24. Semua program yang berkaitan dengan pendidikan, latihan dan pembelajaran sepanjang hayat perlu menekankan kepada penerapan nilai murni, keseimbangan ekonomi, kesihatan, sosial, persekitaran fizikal dan kerohanian. Selain itu, ruang dan peluang bagi warga emas untuk menyumbang dalam program pembelajaran dan pengajaran, perkongsian pengalaman dan penyampaian ilmu serta kemahiran perlu diutamakan supaya peranan dan status mereka dapat dikekalkan dalam masyarakat.

Keselamatan dan Perlindungan

25. Hak mendapatkan keselamatan dan perlindungan warga emas dalam semua aspek diutamakan tanpa mengira latar belakang mereka. Akses warga emas kepada keperluan asas, keselamatan

sosial dan perlindungan daripada pengabaian, penganiayaan, serta penderaan perlu dijamin dalam peruntukan undang-undang.

Tadbir Urus dan Perkongsian Tanggungjawab

26. Strategi ini mengutamakan tadbir urus yang berkesan dalam tadbir urus insan, pelaksanaan program, penyediaan kemudahan dan perkhidmatan untuk merealisasikan dasar di pelbagai peringkat dan agensi. Akauntabiliti dalam pengurusan dan kewangan menjadi teras kepada penyampaian perkhidmatan dan kemudahan untuk meningkatkan faedah secara langsung kepada warga emas.

27. Strategi berasaskan output dan prestasi ini dilaksanakan melalui pelaksanaan sistem piawai di mana Kerajaan bertindak sebagai agensi pemantau dan bukannya penyedia perkhidmatan. Strategi ini memerlukan jalinan kerjasama yang efektif antara semua pihak yang mempunyai kepentingan dalam pembentukan program dan aktiviti serta penyediaan kemudahan dan perkhidmatan. Jalinan kerjasama ini melibatkan pihak Kerajaan, swasta dan pertubuhan bukan Kerajaan.

Penglibatan dan Kesepaduan antara Generasi

28. Strategi ini memberi tumpuan kepada pembangunan masyarakat inklusif berlandaskan kepada penglibatan secara berterusan dalam sektor ekonomi dan sosial. Strategi ini turut memfokus kepada usaha memupuk dan mengeratkan hubungan saling melengkapi melalui aktiviti/program pengukuhan hubungan dan perpaduan dalam kalangan warga emas dan antara pelbagai

generasi. Aspek warisan dan hubungan saling menghormati dan bantu-membantu antara generasi perlu diketengahkan dalam aktiviti/program.

Penyelidikan dan Pembangunan

29. Strategi ini memberi tumpuan kepada pengumpulan dan penggunaan data berasaskan umur dan jantina dalam semua proses perancangan, pelaksanaan dan penilaian program yang mesra warga emas. Strategi ini mampu meningkatkan penglibatan pihak-pihak yang berkepentingan (*stakeholders*) dan keberkesanan penyampaian dasar di pelbagai peringkat untuk menghasilkan program yang menyeluruh dan berterusan.

MEKANISME PELAKSANAAN DASAR WARGA EMAS NEGARA DAN PELAN TINDAKAN WARGA EMAS NEGARA

30. Pelaksanaan Dasar Warga Emas Negara dan Pelan Tindakan Warga Emas Negara perlu menjadi agenda tetap dalam mesyuarat Majlis Penasihat dan Perundingan Warga Emas Negara. Seterusnya satu Jawatankuasa Teknikal Pelaksanaan Dasar Warga Emas Negara yang dipengerusikan oleh Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat (KPWKM) ditubuhkan bagi merangka, melaksana, memantau dan menilai program-program yang digariskan di bawah Dasar Warga Emas Negara dan Pelan Tindakan Warga Emas Negara. Jawatankuasa Teknikal ini akan dibantu oleh sebanyak 7 buah Jawatankuasa Kecil.

31. Selain itu, Jawatankuasa Pembangunan Warga Emas di peringkat negeri dan daerah/Pihak Berkuasa Tempatan akan turut

memantapkan usaha pelaksanaan dan pemantauan Dasar Warga Emas Negara dan Pelan Tindakan Warga Emas Negara di peringkat akar umbi. Rajah 1 menunjukkan struktur organisasi untuk merealisasikan Dasar Warga Emas Negara dan Pelan Tindakan Warga Emas Negara.

Majlis Penasihat dan Perundingan Warga Emas Negara

32. Keanggotaan dalam Majlis ini terdiri daripada wakil Kementerian berkaitan, pihak swasta, pertubuhan bukan Kerajaan serta pakar dalam bidang berkaitan dengan warga emas. Majlis dipengerusikan oleh Y.B. Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat. Majlis ini akan menerima laporan daripada Jawatankuasa Teknikal dan juga bertanggungjawab mendapatkan peruntukan untuk melaksanakan Pelan Tindakan Warga Emas Negara. Urus setia kepada Majlis ialah Jabatan Kebajikan Masyarakat.

Rajah 1: Struktur Organisasi Pelaksanaan Dasar Warga Emas Negara dan Pelan Tindakan Warga Emas Negara

KEBANGSAAN

Majlis Penasihat dan Perundingan
Warga Emas Negara

Pengerusi: Y.B. Menteri
Urus setia:
Jabatan Kebajikan Masyarakat

Jawatankuasa Teknikal
Dasar Warga Emas Negara

Pengerusi: Ketua Setiausaha
Urus setia:
Bahagian Dasar, KPWKM

7 Jawatankuasa Kecil

1. Jawatankuasa Kecil Kesihatan
2. Jawatankuasa Kecil Sosial dan Rekreasi
3. Jawatankuasa Kecil Pendidikan dan Kerohanian
4. Jawatankuasa Kecil Perumahan dan Persekitaran
5. Jawatankuasa Kecil Ekonomi
6. Jawatankuasa Kecil Pekerjaan
7. Jawatankuasa Kecil Penyelidikan dan Pembangunan

NEGERI

Majlis Tindakan Negeri

Jawatankuasa Pembangunan
Warga Emas Negeri

Majlis Tindakan Daerah/
Pihak Berkuasa
Tempatan

Jawatankuasa Pembangunan Warga
Emas Daerah/ Pihak Berkuasa
Tempatan

Jawatankuasa Teknikal Dasar Warga Emas Negara

33. Jawatankuasa Teknikal merupakan nadi kepada pelaksanaan dasar dan pelan tindakan. Jawatankuasa ini dipengerusikan oleh Ketua Setiausaha Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat. Ahli jawatankuasa ini terdiri daripada wakil pelbagai agensi yang terlibat secara langsung dalam program pembangunan warga emas. Pengerusi jawatankuasa kecil menjadi ahli dalam jawatankuasa ini. Urus setia kepada jawatankuasa teknikal adalah Bahagian Dasar, Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat. Jawatankuasa ini perlu menyediakan perancangan tahunan program/aktiviti pembangunan warga emas dengan mengambil kira perancangan peringkat negeri dan mengemukakan kepada Majlis Penasihat dan Perundingan Warga Emas Negara untuk mendapatkan peruntukan kewangan.

Jawatankuasa Kecil

34. Jawatankuasa Kecil merupakan jawatankuasa kerja dan melapor kepada Jawatankuasa Teknikal. Sebanyak 7 Jawatankuasa Kecil perlu ditubuhkan iaitu Jawatankuasa Kecil Kesihatan, Jawatankuasa Kecil Sosial dan Rekreasi, Jawatankuasa Kecil Pendidikan dan Kerohanian, Jawatankuasa Kecil Perumahan dan Persekitaran, Jawatankuasa Kecil Ekonomi, Jawatankuasa Kecil Pekerjaan serta Jawatankuasa Kecil Penyelidikan dan Pembangunan. Jawatankuasa ini dipengerusikan oleh agensi seperti berikut:

Jadual 1: Senarai Jawatankuasa Kecil Dasar Warga Emas Negara

Jawatankuasa Kecil	Pengerusi
Kesihatan	Kementerian Kesihatan
Sosial dan Rekreasi	Jabatan Kebajikan Masyarakat
Pendidikan dan Kerohanian	Kementerian Pelajaran
Perumahan dan Persekitaran	Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan
Ekonomi	Unit Perancang Ekonomi, Jabatan Perdana Menteri
Pekerjaan	Kementerian Sumber Manusia
Penyelidikan dan Pembangunan	Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi

Keahlian Jawatankuasa Kecil terdiri daripada pegawai kementerian atau agensi Kerajaan yang berkaitan, pihak swasta, ahli akademik dan pertubuhan bukan Kerajaan.

Jawatankuasa Pembangunan Warga Emas Negeri

35. Jawatankuasa Pembangunan Warga Emas Negeri yang mempunyai hubungan secara tidak langsung dengan Majlis Tindakan Negeri perlu ditubuhkan untuk menghubungkan pentadbiran persekutuan dengan negeri. Pengerusi Jawatankuasa ini adalah Timbalan Setiausaha Kerajaan Negeri manakala Jabatan Kebajikan Masyarakat Negeri sebagai urus setia. Pengarah Jabatan Kebajikan Masyarakat Negeri pula merupakan ahli dalam Majlis Tindakan Negeri.

36. Ahli dalam Jawatankuasa Pembangunan Warga Emas Negeri terdiri daripada agensi Kerajaan, sektor swasta dan pertubuhan bukan Kerajaan. Mekanisme yang sama dicadangkan untuk peringkat daerah dan diberi nama sebagai Jawatankuasa Pembangunan Warga Emas Daerah. Setiap Jawatankuasa Pembangunan Warga Emas Negeri perlu menyediakan rancangan tahunan pelaksanaan Pelan Tindakan Warga Emas Negara mengikut keutamaan negeri masing-masing yang akan dikemukakan kepada Jawatankuasa Teknikal.

Jawatankuasa Pembangunan Warga Emas Daerah/Pihak Berkuasa Tempatan

37. Jawatankuasa Pembangunan Warga Emas Daerah/Pihak Berkuasa Tempatan dipengerusikan oleh Ketua Penolong Pegawai Daerah dan Pejabat Kebajikan Masyarakat Daerah sebagai urus setia. Ahli dalam jawatankuasa ini terdiri daripada agensi Kerajaan, swasta dan pertubuhan bukan Kerajaan, penghulu dan individu yang terlibat secara aktif dalam pembangunan warga emas setempat. Setiausaha jawatankuasa ini adalah Pegawai Pembangunan Masyarakat.